

MAREŞAL FEVZİ ÇAKMAK'IN HATIRALARI VE ATATÜRK

CIHAT AKÇAKAYALIOĞLU

Harp Tarihi Yazarı

Hürriyet Gazetesinde 10 Nisan 1975 günü başlayıp, kırk gün süren rahmetli büyük komutan Mareşal Fevzi Çakmak'ın anıları, muhtemeldir ki, birkaç ağız ve el değiştirdiği için epeyce yanlışları içermektedir.

Bize, aynı zamanda belge ve gerekçelere göre, düşüncelerimizi ve bazı doğru belgeleri sunmayı ödev saydık. Diler ve umarız ki, bu yazımız, Atatürk'e ve eserlerine saygı ile bağlılık yönünden, aynı zamanda gerçekleri yansıtmak bakımından yararlı olsun..

11. 4. 1975 tarihli sayıda, Fevzi Paşa'nın, Mustafa Kemal Paşa'yı Filistin Harekâtı sırasında kurşuna dizilmekten nasıl kurtardığı anlatılmakta, bu paragraf özet durumunda olduğu için bazı sorular yaratmaktadır. Konuyu bir dereceye kadar aydınlığa kavuşturmak amacıyla şunları belirtmek istiyorum:

Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı Devleti'ni her bakımdan kötü koşullar altında yakalamıştı. Kısaca değineyim ki, Arap İlleri'ndeki cephelerde görevler almış bulunan Mustafa Kemal Paşa, müttefiklerimiz, kendi Ordu ve Ülkemizin elverişsiz, hattâ acıklı durumunu çeşitli raporlarla ilgili Bakanlıklara ve Başkomutan Vekili Enver Paşa'ya bütün açıklığıyla bildirmişti¹. O, Osmanlı Devletinin devrini tamamladığını, kesin bir yenilgiye doğru gittiğini anlıyor ve Arapların bile Türk Ordusu'nu arkadan hançerlediklerini görüyordu.

Bu gerçekler, Osmanlı Devleti'nin ve o arada Filistin Cephesindeki kuvvetlerimizin bir felâketin eşiğinde olduğunun belirtileriydi.

Ayrıca, Almanların Türkiyedeki hataları da işe karışınca, Mustafa Kemal'in komuta ettiği 7 nci Orduyu da kuruluşunda bulunduran

¹ Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, Atatürk'ün tamim, telgraf ve beyanname-leri, Cilt IV, 1964, sayfa: 1 (Hükümet ve ordu yetkililerine gönderilen 20. 9. 1917 tarihli önemli bir rapordur).

Yıldırım Ordular Grubu, üstün İngiliz kuvvetleri karşısında önce zorla direnmek, sonra 8 nci Ordu cephesinin yarılmasıyla, genellikle bozgun halinde çekilmek durumuna düştü.

Mustafa Kemal Paşa'nın yönetimindeki 7 nci Ordunun özel durumu ise, Harp Tarihi Başkanlığı'nın yayınladığı bir eserde şöyle anlatılmaktadır :

“.. 7 nci Ordu, Nablus güneyi ile Şeria Nehri arasındaydı ve sağında 8 nci Ordu, solunda 4 üncü Ordu bulunuyordu. 19 Eylül sabahı, İngilizler, çok üstün kuvvetlerle ve elverişli şartlar içinde Yıldırım Ordular Grubuna taarruza başladılar. 8 nci Ordunun birdenbire çökmesi sonucu, Mustafa Kemal'in 7 nci ordusunun yanı sıra açık kaldı. Aynı zamanda düşman kuvvetleri tehlikeli doğrultularda gerilere sarktılar; 4 üncü Orduda ağır koşullar altında çekilmeye başladı. 7 nci Ordu ise, 22 ve 23 Eylül günleri büyük zorluklara ve zayıyata katlanmak suretiyle Şeria doğusuna geçmeyi başarmış olarak, Aclun Dağları üzerinden Der'a doğrultusunda çekilmeye devam etti ve düşman Süvarisininin tehdidi karşısında Şam bölgesine intikal zorunda kaldı².”

Bu acıklı çekilmenin devamı sırasında 31 Ekim 1918 günü, Yıldırım Ordular Grubu Komutanlığını Mareşal Liman Fon Sanders'den teslim alan Mustafa Kemal, o bölgede bir bakıma dağılmış olduğunu söyleyebileceğimiz Türk Kuvvetleri'ni, sonradan Millî Misak sınırı olarak kabul ettireceği hatlarda durdurup toplamayı, aynı zamanda savunmaya geçirmeyi başaracaktır.

Oldukça şaşırtıcı bilgileri kapsayan Fevzi Paşa'nın bu anıları karşısında, gerçeğin yukarıda açıklandığı gibi olduğunu bilmekte yarar vardır.

5 nci sayıda belirtilen Mustafa Kemal, Fevzi ve Cevat Paşaların Millî Mücadele için anlaştıkları gerçeğe uymakta ve NUTUK'da bu husus aşağıdaki gibi anlatılmaktadır:

“İstanbul'da, Genel Kurmay Başkanlığı makamında birbirleriyle görev değiştiren Cevat ve Fevzi Paşalardan, Barış Hazırlıkları Kurulunda çalışan İsmet Bey'den başlayarak Erzuruma gelinceye kadar,

² Harp Tarihi Başkanlığı, Atatürk Haftası Armağanı, 10 Kasım 1974, sayfa: 21 (Bu koşullar altında Mustafa Kemal'i suçlamak ve kurşuna dizmek söz konusu olamaz. Ayrıca, bu konuda bir belgeye rastlayan olmamıştır sanırım. Böyle bir şey olsaydı, onu, sonradan Yıldırım Ordular Grubu Komutanı Yapmazlardı).

her yerde temas ve münasebette bulunduğum Komutan, Subay ve her türlü ileri gelenlerle, burada, Erzurum'da yaptığım gibi görüşmeler ve anlaşmalar yapmışım³.”

Gerçekten, adı geçen bu kahramanlar, Kurtuluş Savaşı'nın bütün aşamalarında Millî Önder Mustafa Kemal'e her bakımdan yardımcı olmuşlardı. Tekrar ediyorum, yardımcı olmuşlar, hiçbir zaman ve hiçbir nedenle, onun Millî Görev, sorumluluk ve yetkilerini yüklenmiş değillerdi.

Fevzi Paşa Millî Savunma Bakanı (Harbiye Nazırı) ve Genelkurmay Başkanı olarak İstanbul'da görevliyken, Anadolu'ya silah ve cephane kaçırılması, değerli milliyetçilerin millî mücadeleye katılması bakımından, Mustafa Kemal Paşa'ya verdiği söze uyarak yardımcı olmuş, hatta genellikle bu işleri yürütenlerin en büyük yöneticisi durumunda bulunmuştur.

Yalnız, Fevzi Paşa'dan nakledildiği belirtilmiş bulunan anıların bu kesiminde bir yanlışlık olsa gerekir. Yayınlanmış bulunan bir çok eserlerde, Rusların “para, silah ve cephane” gönderdikleri anlatılmaktadır. Elbette ki, asıl ihtiyaçları gideren maddeler, fedakâr Türk çocuklarının pek çok tehlikelere ve zorluklara katlanarak ele geçirip Millî Mücadele kuruluşlarına ulaştırdıkları silah, cephane ve mühimmat'dır. Bu husus, yalnız Fevzi Paşa'nın himmeti değildir..

Bunların başında, Mustafa Kemal, Ali Fuat ve Kâzım Karabekir gibi komutanların çok ustaca tedbirlerle, Anadolu'nun muhtelif yerlerinde elkoydukları silah ve malzemeyi de düşünmek gerekir.

Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığının yayınladığı ve tarafımızdan satın alınarak dikkatle incelediğimiz eserlerde, Mondros Mütarekesi gereği düşmanlara teslimi icap eden savaş silah, araç ve gereçlerinin, Mustafa Kemal Paşa'nın direktifleriyle elden çıkarılmadığı belirtilmektedir.

Başkomutanlık Sorunu⁴:

13 üncü sayıda, Mustafa Kemal Paşa'nın Başkomutanlık görevinin üçüncü uzatılışı sırasında, Fevzi Paşa'nın muhalefeti önlediği ifade

³ Mustafa Kemal, Nutuk, Kültür Bakanlığının Cumhuriyetin 15 inci yıldönümü armağanı, 1938, sayfa : 32

⁴ Mustafa Kemal, aslında fiilen Başkomutan ve Devlet Başkanı durumundaydı. Olağanüstü yetkilerle, Meclis, 5 Ağustos 1921 den itibaren Başkomutanlık görevini verdi. 20 Temmuz 1922'ye kadar yetkileri üç defa uzatıldı, aynı zamanda, Cumhurbaşkanlığı oluncaya kadar Başkomutanlık görevi üzerinde kaldı.

edilmektedir. Bunun, Fevzi Paşa'nın da dediği gibi "büyük bir felaket olacağını" bilen Atatürk, ülkenin yüce menfaati için Başkomutanlığı o sıralarda bırakmamaya kararlıydı. Yaptığı çalışmalar, konuşmalar ve Meclisteki faaliyeti ile amacına erişmesini bildi; Fevzi Paşa gibi yakın arkadaşları da onu desteklediler.

Mustafa Kemal, Nutukda, üçüncü uzatmaya değinirken muhalefeti anlatmakta, Genelkurmayın ve Millî Savunma Bakanlığının tepkisini belirtmekte ve nihayet:

".. Ben de, Başkomutanlık görevini yapmaya devam kararını verdim ve bunu Bakanlar Kuruluna da bildirdim" dedikten sonra, Mecliste yaptığı uzun konuşmayı ve meclis tartışmasını anlatmakta, Başkomutanlık görevinin uzatılışını ifade etmektedir. Görülüyor ki, bu sonuç, sadece Fevzi Paşa'nın konuşması sayesinde alınmış değildir.

Diğer bir konu olarak ".. Ben bu sırada Millî Müdafaa Vekili olmakla beraber, Genelkurmay Başkanlığını da üzerime almış bulunuyordum. Hemen İsmet Paşa'yı Garp cephesi Komutanlığına, Rafet Paşa'yı da Cenup Cephesi Komutanlığına tayin ettim" şeklindeki paragraf göze çarpmaktadır. Burada da, o atamaları doğrudan Fevzi Paşa'nın yaptığı anlatılmaktadır ki, Harp Tarihi Başkanlığının İnönü Muharebeleri kitabında, Bakanlar kurulunun 9 Kasım 1920 tarihli kararı, aşağıdaki aydınlatıcı bilgiyi vermektedir:

"Batı cephesi bölgesi aşağıdaki şekilde iki kısma ayrılmıştır :

a. Kuzey Cephesi: İzmit, Ertuğrul, Eskişehir, Kütahya sancaklarını kapsar, kuzey cephesi komutanlığını seferde Ordu Komutanlığı yetkisiyle Genelkurmay Başkanı Albay İsmet üzerine almıştır.

b. Güney cephesi: Afyonkarahisar, Isparta, Burdur, Denizli, Aydın, Menteşe, Antalya sancakları ile Konya ili ve Silifke, Niğde sancakları ve Adana merkez sancağını kapsar.

Güney cephesi komutanlığını, seferde Ordu Komutanlığı yetkisiyle İçişleri bakanı Albay Rafet üzerine almıştır".

Her iki Komutan, o zamanın koşullarına göre, aynı zamanda Bakan idiler. Albay İsmet, Bakanlar Kurulunda Erkânharbiye Umumiye Vekili ünvan ve görevinde idi. Bu kararın 4 üncü maddesinde:

"Albay İsmet'in kuzey cephesinde bulunduğu sürece, Genelkurmay Başkanlığı ek olarak ve vekâleten Millî Savunma Bakan Vekili

Fevzi Paşa tarafından ve Albay Rafet'in güney cephesinde bulunduğu sürece İçişleri Bakanlığı ek olarak ve vekâleten Sağlık Bakanı Dr. Adnan tarafından yürütülecektir” denilmektedir⁵.

O sıralarda, Bakanlar Kurulunun ve B. M. Meclisi'nin Başkanı Mustafa Kemal Paşa'dır. Bu duruma göre, Albay İsmet ve Rafet'in atamaları ile Fevzi Paşa'nın doğrudan ve kesin bir ilgisi yoktur.

Burada görülen kuzey ve güney cephesinin, Batı Cephesi'nde iki kesim olduğunu da hatırlatmak isteriz.

Bu cephe 3 Mayıs 1921 tarihinde, yalnız Batı cephesi haline gelmiş, Albay İsmet Komutan olarak atanmıştır. Bu kararla, İsmet Bey'in Genelkurmay Başkanlığı sona ermiş, o görevi vekâleten yürüten Fevzi Paşa da Genelkurmay Başkanlığına getirilmişti.

Sakarya Muharebesine gelince:

Sayın Prof. Hikmet Bayur'un Hürriyet Gazetesine yazdığı gibi, başından sonuna kadar, Başkomutan Mustafa Kemal cephe ile bağlantısını kesmemiş, bir iki günlük hastalık süresinin dışında, harekâtın yönetimini Ankara'dan veya doğrudan cephede yapmıştır. Aslında o, siyasî ve askerî bütün savaşın başı olarak gereken yerde bulunmakta, direktiflerini vermekte ve sorumlulukları taşıyagelmektedir. Fevzi Paşa, Genelkurmay Başkanı olarak onun yardımcısı, İsmet Paşa askerlik ve hukuk yönünden cephenin sorumlu komutanıdır. Bütün işler bu esasa göre yürütülmüştür. Fevzi ve İsmet Paşa'lar, Başkomutana karşı sorumlu olarak, görevlerini en iyi şekilde yapmaya çalışmışlardır.

Mustafa Kemal, kendine özgü tevazu ve başarıları başkalarına maleden bir üslûp ile, bu iki değerli komutanın Sakarya'daki hizmetlerini şöyle anlatır:

“Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa hazretlerinin bu meydan muharebesinde yaptığı hizmetler pek büyük övgülerle anmaya değer. Pek muhterem, erdemli ve değerli olan bu yüksek kişi, muharebe alanlarının hemen her noktasında gece, gündüz hazır bulunmuş, pek yerinde ve değerli tedbirlerini, yerinde gerekenlere bildirmiş ve her zaman ferahlık verecek, mânevîyatı yükseltecek öğütlerde bulunmuştur. Kendilerinin olağanüstü hizmetleri tekdire ve kutlamaya değer.

⁵ Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, İnönü Muharebeleri, 1966, sayfa : 41, 42

Batı Cephesi komutanı İsmet Paşa hazretleri derin bir zekâ, yorulmaz bir azim, iman ve faaliyetle gece gündüz harekâtın en ufak noktalarına varıncaya kadar etkili olmuş ve olağanüstü bir görüşle ordusunu Sevk ve İdare ederek başarı ve zafere ulaştırmıştır⁶.

Erdemli ve kadirbilir bir büyük asker olduğuna inandığımız Fevzi Paşa'nın, bu konularda ağzından aynen çıktığını sanmadığımız ifadeler, gerçeğe asla uymamaktadır. Anılarda geçen ve asıl karşılığını sonuç bölümünde vereceğimiz bazı satırlar, çeşitli ifadelerle doldurulduktan sonra, şu kesin yargıya varılmaktadır:

“Şerefli bir askere YAPMADIĞI, KATILMADIĞI bir savaşın zafer şerefini yüklemeye kalkışmak, onun şerefini hiç bir şekilde artırmaz, hattâ onu küçültür”.

Belirtelim ki, Mustafa Kemal Başkomutan'dır. Başsorumlu'dur. Bundan ötürü en büyük şeref ve başarı ona aittir. Ayrıca, Sakarya Muharebesi'nin de içinde, başında bulunduğu ve Başkomutanlık görevini hakkıyla yerine getirdiği kesinlikle bilinmektedir. Harp Tarihi Başkanlığı'nın Sakarya Meydan Muharebesi kitabında Atatürk'ün ağırlığı, sevk ve idaresi bütün önemiyle belirtilmiştir.

Büyük Taarruz Planını kim hazırladı:

20 nci sayıda, bu planın Fevzi Paşa tarafından hazırlandığı ifade edilmektedir. Harp Tarihi Başkanlığının “Büyük Taarruz Hazırlıkları ve Büyük Taarruz” adlarını taşıyan iki kitabında, bu Harekât ayrıntılarıyla anlatılmaktadır.

Yine tekrar edelim, o sırada da Başkomutan Mustafa Kemal, onun Kurmaybaşkanı Fevzi Paşa, Cephe Komutanı İsmet Paşa'dır. Sakarya'da olduğu gibi, her türlü hizmet ve görevler, askerliğin bu işbölümü, aynı zamanda yetki ve sorumlulukları esasına göre yürütülmüş; planlar, Başkomutanın direktiflerine, kesin kararına göre, Fevzi Paşa'nın yakın ilgisi altında Batı Cephesi komutanlığınca hazırlanmıştır. Görev ve esaslar Mustafa Kemal tarafından verilmiştir.

Büyük Taarruzun her çeşit hazırlıkları 13 Eylül 1921 den, 26 Ağustos 1922 gününe kadar aylarca sürmüş, planların yapılması, Mustafa Kemal'in kişisel yöntemi uyarınca “yazılı teklif, görüş ve tartışmalar halinde” durum muhakemeleri yapılmış; fiilen Harp Oyunları

⁶ Devrim Tarihi Enstitüsü, Söylev ve Demeçler, 1 inci cilt, 1961, sayfa: 183.

ve bazı tatbikatlar uygulanmıştır. Sonunda, Başkomutan kararını vererek, bildirdiği esaslar içinde, planların son şekle sokulmasını emretmiştir.

Dünyaca bilinen usul ve kurallara ve kendi gerçeğine göre, KARAR'ın sorumlusu ve sahibi Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'dır. Bütün diğer görevliler onun emirlerini, kararlarını plan veya harekât olarak uygulamışlardır. Mustafa Kemal muharebeleri yakın gözetimi altında yönetirmiş, tarihte ilk defa "Başkomutan 7 Muharebesi" adının kullanılmasına büyük hizmetleriyle etmen olmuştur.

Büyük Zaferi gerçekleştiren, çelik irade, azim ve yüksek dehâsı ile Mareşal Gazi Mustafa Kemal Paşa'dır. Elbette ki, B. M. Meclisi başta olmak üzere, bütün kuruluş ve yetkililerin kendilerine göre şeref payları olacaktır.

Mustafa Kemal, başkalarına yaptığı her övgüde, büyük tevazu ve fazileti dolayısıyla, kendinden de bahsetmekten kaçınmış, silah ve mücadele arkadaşlarının mânen ödüllendirilmesine önem vermiştir.

Büyük Taarruz konusunda Fevzi Paşa'ya atfedilen: "Taarruz için iki kuvvetten birini seçmek gerekirdi, mantık belki Ankara'ya tehdit eden Eskişehir'deki birlikleri hedef almayı öngörürdü. Halbuki ben, bir baskın olarak yapmayı tasarladığım taarruz planında hedef olarak Afyon'daki Yunan birliklerini almıştım. Planın tek tehlikeli yanı, bizim bütün kuvvetimizle Afyon cephesine saldırdığımız anda cepheyi sökmememiz, aynı zamanda Eskişehir'deki büyük Yunan kuvvetlerinin arkamızdan yetişip bizi kısıkaç altına alması idi. Başarıya ulaşabilmenin en önemli şartı düşmanın bu hazırlıklarımızı, bu planımızı hiç bir şekilde öğrenmemesi idi" şeklindeki, kendi görüş ve kararları olarak belirtilen hususlar'da, gerçeğe uymamaktadır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Başkomutanın yönetim ve gözetimi altında hazırlanan bu plan, "kuvvet çokluğu"nun güneyde bulunması, taarruzun, ASIL KUVVETLER ile Afyon bölgesinden yapılması amacını taşıyordu, Mustafa Kemal, Harp Oyunu sırasında bu karar ve emri verdiği zaman, ilk itiraz Fevzi Paşa'dan gelmiş, o, büyük bir tehlike olarak kuzeyden yapılacak Yunan taarruzunun kuvvetlerimizi çevireceğini, kuşatacağını söylemişti.

⁷ Bazı eserlerde ve konuşmalarda "Başkomutanlık Meydan Muharebesi" denilmekteyse de, aslı "Başkomutan Muharebesi"dir. Makama değil, Başkomutan'a izafe edilmiştir.

Başkomutan Mustafa Kemal: “düşman böyle bir harekete kalkışincaya kadar, onun büyük kısmını imha edeceğim, endişeye yer yoktur” karşılığını vererek, hazırlıkların nasıl yapılacağını da bildirmişti. Harp tarihinde belki de hiç görülmemiş olan bu karar ve planın esası, işte böylece Kemal Paşa’ya ait olmaktadır. Diğer bütün görevliler kendilerine düşen hizmetleri büyük bir feragat ve ciddiyetle yapmış olmanın şeref ve gururuna sahiptirler.

İkinci Dünya Savaşı’na girme meselesi :

Bu konu, toplumumuzda türlü söylenti ve tartışmalara yol açagelmektedir. Türkiye’yi bu savaşa sokmayan kimdir?. Elbette ki, B. M. Meclisi, zamanın Hükümeti ve iktidarın başı olan sorumlu kişi, bu başarıyı göstermişlerdir. Savaş kararı B. M. Meclisinin yetki ve görevi olagelmıştır. Başkomutanlık, Meclisin manevî varlığında saklıdır ve barışta bunu Devlet Başkanı temsil eder. O dönemde, bu temsil yetkileri Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’de bulunuyordu.

Ayrıca o günkü koşullar içinde Millî Şef durumunda olan İnönü, bir bakıma, savaş konusunda şahıs olarak tek sorumluydu. Alınacak karar, belki de, onun imzası ile Meclisin onayına sunulacaktı.

Anıların 27 nci sayısının sonunda “Memleketi İkinci Dünya Savaşına nasıl sokmadım” altbaşlığı görülmekte, 28 nci sayıda bazı açıklamalar bulunmaktadır.

Şimdi, durumu gerçeğe uygun olarak ele alalım: Sorumlu Devlet Başkanı İsmet Paşa, Başkomutanlığı temsil eden kendisi; onun Genelkurmay Başkanı, yâni askerî danışmanı ve o zamanki orduların komutanı da Fevzi Çakmak.. Savaş kararı ile ilgili kişi ve kuruluşları yukarıda belirttik. Önkara, o günkü koşullara göre, Hükümet ve Devlet Başkanı tarafından verilip, Büyük Millet Meclisine sunulacak, bunun için başta İsmet Paşa, her yetkili ve sorumlu uzman ve danışmanlarla çalışmalar yapılacak; öneriler, bilgiler toplanacak, durum muhakemeleri, değerlendirmeler yapılarak ÖNKARAR oluşturulacak ve bu kararı o zamanki koşullarda Hükümet ve İsmet Paşa verecek. Fevzi Paşa gibi büyük askerler görevli ve yetkili diplomatlar, politikacılar ve hattâ bazı memurlar fikirler ve öneriler getirerek, Devlet ve Hükümet Başkanı’na yardımda bulunacaklardır.

Sonunda, yetkilerin ve sorumlulukların muhatabı, Anayasa’ya göre zamanın iktidarı ve onun başı olacaktır. O’da, önce İsmet Paşa’dır. Öte yandan, başta Mareşal Fevzi Çakmak olmak üzere, bütün

görevli ve yetkililer İsmet Paşa'nın karar ve eylemlerinde büyük destek olmuş, görevlerini yapmanın şerefini kazanmışlardır. Şu kadar ki, Türkiye'yi İkinci Dünya Savaşına sokmayan bir yetkili aranırsa, bu, İSMET PAŞA'dan başkası değildir. Hukuk, yasalar ve gelenekler başka bir yol veya bir kişi üzerinde durmayı olanaksız kılar.

Şunu sormalıyız, sözgelişi "savaşa girmemek bir sorumluluğu gerektirse ve adalet önünde hesap sorulsaydı" bu hareket ve sorumluluğa acaba kimler muhatap olacak, kimler sahip çıkacaktı?.

Sonuç :

Türkiye uzun yıllardan beri bu gibi konuların, özellikle kısır tartışma ve çekişmelerin alanı durumuna gelmiştir. Atatürk'ü, dâvâ arkadaşlarını, onların eserlerini kötölemek, hatta kişiliklerinde yıpratmak bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu, ayrı ve geniş bir inceleme konusudur.

Hürriyet Gazetesi'nin iyi niyetle ve Büyük Yurtsever Fevzi Paşa'ya bir saygı nişanesi olarak yayınladığı anılar, gerçeğe uymıyan, Atatürk'ün hizmetleri üzerinde kuşku yaratan ifadeler yüzünden, art-niyetlilerin yararlanacağı bir propaganda unsuru olarak kullanılacaktır. Bu nedenle hakikatları ortaya koymak hepimize düşen bir ödevdir.

Kâzım Karabekir Paşa, İstiklal Harbimiz adındaki eserde "Mustafa Kemal Paşa'ya, başımıza geçmesini daha İstanbul'da teklif eden de benim; bugün bütün kuvvetimle tutmayı en büyük vazife bilirim. Ondan daha hamiyetli ve değerlisini İstanbul'da iken aradım bulamadım" şeklindeki sözleriyle Mustafa Kemal'e olan ihtiyacı ve onun değerini belirtmektedir⁸.

Şimdi başka hususlara geçelim. Büyük Önder Mustafa Kemal, gençliğinden beri Yeni Türkiye Ülküsü ile yanıp tutuşuyordu. Bu, aynı zamanda bir tarihî oluşumu görmenin, bir tarihî ödevi sezmenin sonucu idi. Kendi hayat ve eylemlerinde, aynı zamanda hizmet yolunda yeni bir aşama olarak Samsuna çıktığı günden itibaren Millî Mücadele hazırlıklarına hız verdi, fiilî çabalara girişti. 23 Temmuz-6 Ağustos 1919 da yapılan Erzurum Kongresi'nden itibaren "Heyeti Temsiliye Başkanı" olarak bu Ulusal Savaş'ın önderliğini bütün yükü

⁸ Kâzım Karabekir Paşa, İstiklal Harbimiz, 1969, sayfa: 373

ve sorumluluklarıyla üzerine aldı, Giderek, sivil, asker tüm milli güçleri kendine bağlamayı başardı.

9 Ocak 1920 de, Heyeti Temsiliye'nin Millî Mücadele planı saptandığı zaman "Umum Anadolu Komutanı" olarak görevlendirildi⁹.

23 Nisan 1920 de Meclisin kurulması ve sonra T. B. M. Meclisi Hükümetinin oluşmasıyla Meclis ve Hükümet Başkanlıklarına getirildi. Bu sırada Silahlı Kuvvetler, T. B. M. Meclisi Orduları adını alıyor, Meclis Başkanı göreviyle de bu kuvvetlerin başı Mustafa Kemal Paşa oluyordu.

O halde, daha başlangıçtan itibaren, Başkomutanlık fiilen onun elindeydi. 5 Ağustos 1921 de, Meclis, Başkomutanlık yetkilerini sürekli olarak ona devretmiş, sonraları kendisinin geri verdiği bazı yetkilere rağmen, Cumhurbaşkanı oluncaya kadar fiilî Başkomutanlık üzerinde kalmıştır.

Bütün bunlara göre Millî Mücadele'nin Baş ve Başkomutanı Mustafa Kemal Paşa'dır. İdarî, siyasi ve askerî bütün ödev ve sorumlulukları yüklenmiş; yerine göre ayrıntılara inerek, yerine göre başkalarını yetki ve görevlerinde serbest bırakarak Kurtuluş Savaşı'nı yönetmiştir.

Şanlı Mehmetçikten başlayarak en büyük asker ve sivil dâvâ arkadaşlarına kadar her yurtsever onun verdiği görevleri en iyi şekilde başarmak yeteneğini göstermişlerdir.

Millî Mücadelenin örgütlenmesi, Ordunun kuruluşu ve görevlendirilmesi, iç ve dış politikanın yürütülmesi, B. M. Meclisi ile ortak çalışmalar, yeni devletin giderek oluşturulması, çeşitli plan ve yöntemler hep onun direktifleri, gözetim ve yönetimi altında olmuştur.

Önder o idi. Başsorumlu ve yetkili o idi. Tarih en büyük şerefi ona verdi. O'da, bütün başarı ve eserlerini milletine ve arkadaşlarına bağladı.

Kurtuluş Savaşı, zamanın en üstün kurallarına, hattâ Mustafa Kemal'in özel yöntemine göre sevk ve idare edilmiştir. Sıralı görev, yetki ve sorumluluk ilkesine göre yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya doğru işliyen yönetim ve kahramanlıklar zinciri BÜYÜK ZAFER'i sağlamıştır.

⁹ Harp Tarihi Başkanlığı, Heyeti Temsiliye devri, 1965, sayfa: 139

Kurtuluş Savaşı hakkında Bilim Kurumlarımızın, Bilim Adamlarımızın ve özellikle Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığının yayınları dikkatle incelendiğinde, gerçek sorumlu önderin Mustafa Kemal olduğu; her harekette, her kuruluş ve yönetimde onun fikir ve kararlarının egemen bulunduğu görülecektir.

Bu konular üzerinde çalışırken, Atatürk'ün şu özdeyişini her zaman anımsamalı ve uygulamalıyız:

Tarih yazmak yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir nitelik alır.

